

Intervju s fra Petrom Milanovićem – *Trapom*

Intervju vodi: fra Valentino Radaš

Fra Petre, kako je izgledao put do vašeg svećeničkog ređenja?

Moj je put bio veoma jednostavan. Živio sam u velikoj kršćanskoj obitelji u Otoku. Rodilo se devetero djece. U obitelji se svaki dan molila krunica prije večere. Za ljetnih mjeseci sa susjednom obitelji koja je imala devetero djece na stepenicama smo zajednički molili krunicu. Svake nedjelje i blagdana išli smo na sv. misu. Redovito sam pohađao vjeronauk. Kad smo u grupi išli iz škole ili u školu i kad bi zazvonilo podne ili Zdravomarija, mi smo zajedno molili Andeoski pozdrav. U 7. i 8. razredu vršio sam prve petke u mjesecu. Čuvao sam blago i rado s ostalim članovima u obitelji obrađivao zemlju. Naš župnik, pokojni fra Bernardo Dukić, bio je mlad i veseo fratar. To me se jako dojmilo. Smatram da su moja praktična kršćanska obitelj i primjer župnika za mene bili poticaj da idem u sjemenište u Sinj 1964. godine. Iz mog razreda u sjemenište Sinj otišlo je 10 kolega, a 5 ih je otišlo u sjemenište na Poljud, u Split. U prvom razredu bilo nas je 51. Nakon 2. razreda gimnazije 35 nas je otišlo u novicijat na Visovac. Iz trećeg razreda gimnazije u Sinju išao sam godinu i pol dana u vojsku. Nakon povratka iz vojske završio sam treći i četvrti razred gimnazije u Sinju te maturirao 1970. godine. Od 1970. do 1972. godine završio sam sa studentima provincije sv. Jeronima u samostanu

Male braće studij filozofije u Dubrovniku. Od 1972. do 1975. godine studirao sam teologiju na međunarodnom franjevačkom učilištu u Jeruzalemu u samostanu Svetog Spasitelja. Godine 1973. u svetištu u Getsemaniju, u Jeruzalemu položio sam svečane zavjete. Godinu dana kasnije, 1974. u Betlehemu bio sam zaređen za đakona, a 1975. Svete godine zaređen sam za svećenika od sv. Pavla VI., pape, na trgu sv. Petra u Rimu.

Koje ste službe obavljali nakon svećeničkog ređenja?

Papa sv. Pavao VI. zaredio me je za svećenika 29. lipnja 1975. Svete godine na Trgu sv. Petra u Rimu. Na svoju prvu svećeničku službu nakon ređenja postavljen sam u Župu Gospe Lurdske u Zagrebu 1977. godine, a vršio sam službu župskog vikara i držao vjeronauk za srednjoškolce i studente. Godine 1982. premješten sam u Split u Župu Gospe od Zdravljia, a vršio sam službu župskog vikara. Sljedeće godine otišao sam u pokrajinu Molise, u Italiju, a tu sam vršio župničku službu u Župi sv. Marije Ester u Kruču (Acquaviva Collecroce). Kroz 13 godina (1983. – 1996.) župničke službe također sam jednu godinu bio i župski upravitelj u Župi sv. Marija La Nuova u Palati, dvije godine vjeroučitelj u Gimnaziji u Termoliu te sam dvije godine predavao katehetiku na Biskupijskom katehetskom institutu u Termoliu. Godine 1996./97. bio sam magistar bogoslova u samostanu Gospe Lurdske u Zagrebu. Nakon toga, 1997. godine imenovan sam za gvardijana samostana Gospe od Zdravljia u Splitu. Tu sam vršio službu župskog vikara

u župi te vodio OFS u samostanu, neokatekumene, Svećenički marijanski pokret, Marijinu legiju i molitvenu grupu sv. Oca Pia iz Pietrelcine. Od 2003. do 2009. bio sam i vikar Provincije. Od 1995. do 1998. bio sam i župnik u Župi sv. Ivana Krstitelja u Bristivici. Od 2008. do 2012. bio sam župnik Župe sv. Lucije, djevice i mučenice u Mundimitru, u Moliseu. Od 2009. do 2011. godine bio sam ispovjednik u svetištu Gospe od Milosti u Termoliu te ispovjednik časnih sestara u Župi. S. Croce di Magliano. Godine 2011. vršio sam i službu upravitelja Župe sv. Marije Carigradske u Filiću (S. Felice del Molise). Od 2012. do 2016. godine bio sam gvardijan u samostanu o. Ante Antića na Trsteniku, u Splitu, a također sam 2013. bio i magistar bogoslova u klerikatu.

Koliko dugo ste obavljali župničku službu u talijanskoj pokrajini Molise i kako Vam je izgledala prilagodba među moliške Hrvate?

U talijanskoj pokrajini Molise živio sam i djelovao 17 godina. To se dogodilo u dva vremenska razdoblja (1983. – 1996 i 2008. – 2012.).

U prvom razdoblju (1983. – 1996.) vršio sam 13 godina župničku službu u Župi sv. Marije Ester u Kruču (Acquaviva Collecroce). Prva godina nije bila laka. Svaki je početak težak. Čitavu prvu godinu blagoslivljao sam obitelji, jednu na dan. To je bila prilika za međusobno upoznavanje. Tada sam vršio i popis članova obitelji u župi. Kad smo se bolje upoznali i međusobno prihvatili, sve je krenulo u dobrom smjeru.

Uspostavio sam dobre odnose i suradnju s obiteljima, nastavnicima u osnovnoj školi i vrtiću („škola za dica mala“) i s mladima i djecom na vjeronauku, uglavnom od mladih roditelja.

U drugom razdoblju (2008. – 2012.) vršio sam službu župnika u Župi sv. Lucije, djevice i mučenice, u Mundimitru. Već sam ranije upoznao i župu i župljane, tako da nije bilo poteškoća na samom početku. Osim redovitog pastoralnog rada u župi organizirao sam dva puta iz sve tri moliško-hrvatske župe hodočašće u Hrvatsku i Međugorje. Na zamolbu vjernika Mundimitra od 2010. do 2012. godine uveo sam jednom mjesečno sv. misu na hrvatskom jeziku u župnoj crkvi sv. Lucije u Mundimitru.

Na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu 1998. godine magistrirali ste na temu „Moliški Hrvati (Kruč): Uloga starih predaja u prenošenju vjere“, a u prosincu prošle godine obranili ste doktorski rad na temu „Tri župe moliških Hrvata: Filić, Kruč i Mundimitar“. Zašto ste se odlučili istraživati teme o moliškim Hrvatima?

Živeći i djelujući kao župnik 17 godina u župama moliških Hrvata dobro sam upoznao njihovu povijest, jezik, stare tradicije i vjerski život. O njima se malo znalo i malo pisalo, ne samo u Italiji u Moliseu, nego i u Hrvatskoj. Od početka 16. stoljeća do 20. stoljeća živjeli su izolirano kao tri otoka u talijanskom moru. Kroz to veliko razdoblje sačuvali su svoj povijesni identitet zahvaljujući hrvatsko-moliškoj obitelji i nekolicini entuzijasta. I to su iz godine u godinu, iz stoljeća u stoljeće prenosili usmenom predajom sve do naših dana.

Sada je to neizmjereno blago u opasnosti da nestane. Prvi najveći problem je negativna demografska slika. Naime, u zadnjih 30 godina broj stanovnika smanjio se na polovicu. Mladi odlaze na studije, odras-

li odlaze tražiti posao, rađa se sve manje djece, a stariji umiru.

Smatrao sam da to veliko blago i bogatstvo treba sačuvati pa sam se dao u istraživanje te pisanje i tako nastojao zaustaviti da zaborav izbriše ono što su stoljećima generacije ljubomorno čuvale.

Na koji ste način prikupljali građu za svoje radove?

Najprije sam tražio ono što su drugi o njima pisali. Bilo u Italiji, bilo u Hrvatskoj. Zatim sam prikupio arhivsku građu o tri- ma župama u arhivima župa te u arhivima biskupija Termoli i Larino. Osim toga, išao sam od vrata do vrata, od osobe do osobe posebno starijih, pitajući, slušajući, snimajući i bilježeći.

Možete li nam kratko opisati tamošnju kulturu, društveni i pastoralni rad?

Svaka je župa u isto vrijeme i općina sa svim svojim službama. Kulturnim djelovanjem bavili su se učitelji i nastavnici koji su djelovali u osnovnim školama i vrtićima u Filiću, Kruču i Mundimitru. Od 1967. do 1972. pokrenut je list „Naš jezik – La nostra Lingua“. U to vrijeme učitelj Angelo Genova iz Filića pokrenuo i uređivao školski list „Lastavica“. Od 1968. do početka Domovinskog rata svake godine grupa djece i mladih iz Molisea odlazila je u Hrvatsku na učenje hrvatskog jezika i folklor. Također, od tada do naših dana hrvatsko ministarstvo za sport i kulturu šalje nastavnike iz Hrvatske da djecu u Molisama uče hrvatski jezik i povijest. U općinama su osnovane različite kulturne i socijalne udruge za animiranje kulturnog i društvenog života. Evo najnovijih podataka. U općini Filić danas djeluju: kulturna udruga „Luigi Zara“, kulturna udruga „Pro Loco“, udruga volontorijata „Avis“, župska udruga „Sagra Zupetta“, župska udruga „Comitato feste“ i sportski nogometni klub.

Na području općine Kruč danas djeluju: kulturna udruga „Naš Život“, kulturna udruga „Molisaiko“, kulturna udruga „Jedna musika“, župska udruga „Comitato feste“ i udruga mladih „Isola Croata nel Molise – Hrvatski otok u Molisama“, tj. sportski nogometni klub u Kruču.

U općini Mundimitru danas djeluju: kulturna udruga „Naše selo“, udruga mladih „Danica“, društvena udruga za starije „Lastavica“, kulturna udruga „Pro Loco“, grupa canoro „Kroatataranta“, kulturna udruga „Na našo“, kulturna udruga „Most“, kulturna udruga „Fondazione Agostina Piccooli“, društvena udruga „Avis“ i sportski nogometni klub.

Svakog ljeta u srpnju i kolovozu ove sportske i društvene udruge u suradnji s općinama organiziraju različite kulturne i društvene događaje te tako preko ljeta animiraju mještane i one koji za vrijeme praznika dolaze u njihova sela.

U pastoralnom radu najviše do izražaja dolazi rad na području kateheze i liturgije:

vjeronauk za djecu u crkvi i školi, crkveni zborovi mladih i odraslih, animiranje mladih na sportskom i kulturnom i vjerskom djelovanju, razni molitveni pokreti u župama, hodočašća mladih i odraslih u Italiju i Hrvatsku. Kroz godinu ima mnogo blagdana i procesija koji su veoma dobro posjećeni, a oni su prigoda za snažniji evanđeoski navještaj.

Kakva je situacija s mladima u Moliseu?

Na početku mog pastoralnog rada bilo je dosta mladih s kojima smo organizirali vjerski, društveni, kulturni i sportski život. Rado se sjećam kako smo 2010. godine u Zadru na Hrvatskim svjetskim igrama osvojili srebrnu medalju u nogometu. Kakav doživljaj, kakav događaj za tu staru hrvatsku jezičnu manjinu u Moliseu! Već na samom početku, u suradnji s osnovnom školom u Kruču „Nicola Neri“, 29. rujna 1983. godine s 40 mladih izveli smo mjuzikl o sv. Franji Asiškom pred punim trgom kraj župske crkve. I danas se mještani sa zahvalnošću sjećaju tog nezaboravnog događaja i

snažnog doživljaja. Već za Božić te iste godine izveli smo koncert hrvatskih božićnih pjesama u župskoj crkvi sv. Marije Ester. Dakle, krenuli smo veoma dobro. Nažalost, s vremenom mladi su napuštali selo i odlazili u gradove na studij i tražiti zaposlenje. Velika većina se više nije vraćala u mjesto rođenja. Vraćali su se samo preko praznika i na sprovode članova svoje obitelji.

Kako provoditi novi duh evangelizacije?

Sadržaj Evanđelja uvijek je isti. Riječ je o subjektu, a ne o sadržaju. Riječ je o novom izričaju starih sadržaja, o snažnom duhu navjesticitelja, o njihovom novom zanosu. Snažan i osobni susret s Gospodinom stvara nove i uspješne navjesticitelje Radosne vijesti. Danas ima mnogo raznih molitvenih grupa i pokreta u Crkvi. Oni su prigoda za novu evangelizaciju. U društvu ima mnogo različitih udruga koje djeluju na različitim

razinama. Zašto se i kršćani ne bi udruživali i koristili nova sredstva za novu evangelizaciju?! Ne zaboravima da je u Crkvi glavni animator nove evangelizacije Duh Sveti. Za ilustraciju evo jednog događaja. Naime, mladi svećenik je poslan u malu župu među brdima. Kad je vidio crkvu i mali broj vjernika na sv. Misi, odlučio da će svaki dan s gitarom u ruci obilaziti kafiće te pričati i pjevati s mladima. To je bilo drago mladima, ali nitko od njih ni tada nije dolazio na sv. misu. Novi župnik se umorio i razočarao. Sve je pokušao, ali nije išlo. Upao je u duboku krizu i odlučio napustiti svećeništvo, ali je prije toga otišao svom duhovniku da mu to saopći. Duhovnik ga je zamolio da se vrati u župu i umjesto posjećivanja kafića i mladih svaku večer provede u crkvi pred svetohraništem jedan sat, od 21 do 22 sata te da mu se nakon mjesec dana vrati prije nego napusti svećeništvo. Nakon tri tjedna vjernici su ispunjali crkvu na nedjeljnim sv. misama. Nakon mjesec dana, sav radostan i oduševljen, mladi svećenik se vratio svome duhovniku da mu javi da ostaje na župi vršiti svoju svećeničku službu.

Koliko je za nas važno poznavanja identiteta moliških Hrvata?

Dok sam upoznao identitet moliških Hrvata, to me je vraćalo na povijesne korijene i izvore hrvatskog identiteta u Hrvatskoj. U tom kontekstu smatram da identitet moliških Hrvata može probuditi kod nas svijest i osjećaj pripadnosti Hrvatskoj i njezinoj povijesnoj baštini.

Kako s njima učvrstiti veze?

Dok sam živio i djelovao među moliškim Hrvatima, pokrenuo sam župski list „Naš život“, potaknuo i napravio dokumentarni film „Moliški Hrvati“ 1993. godine te s grupom mještana Kruča posjetio njihovu najveću dijasporu u Australiji u Perthu, Zapadna Australija. Njih 2000 i danas ljubo-

morno čuvaju svoj jezik „na našu“ i stare tradicije, čak bolje nego oni u Moliseu. Dok sam bio tamo spojio sam ih s hrvatskom katoličkom misijom i konzularnim hrvatskim uredom. S mladima i odraslima posjećivao sam Hrvatsku i primali smo razne grupe i pojedince iz Hrvatske te gradišćanske Hrvate iz Austrije, Slovačke i Mađarske. Kroz tu suradnju nastalo je i nekoliko mješovitih brakova. Smatram da je to bio dobar smjer koji i danas vrijedi. Ove godine dvojica bogoslova s KBF-a bit će u Moliseu dva mjeseca te će upoznavati moliške Hrvate. Ipak je najvažnije posjetiti moliške Hrvate, zatim je važno upoznavanje i stvaranje veza, suradnje i prijateljstva s članovima moliških Hrvata i njihovim različitim udrugama na različitim razinama djelovanja. Nova tehnologija u tome nam može biti od velike koristi.

Imate li poseban događaj koji Vam je ostao u sjećanju iz razdoblja Vašeg pastoralnog djelovanja u Moliseu?

Još se uvijek rado sjećam različitih događaja. S. Trifonija Živković, sestra milosrdnica, koja je živjela i radila u Kruču često je posjećivala starije i bolesne osobe i nosila im sv. pričest. Starija gospođa je tražila da je sestra Trifonija najprije ispovjedi, a onda pričesti. Razgovor je tekao dalje.

S. Trifonija: „Ne mogu vas ja ispovjediti.“

Starija gospođa: „Kako me možete pričestiti?“

S. Trifonija: „O. biskup mi je dao dozvolu da to mogu učiniti.“

Starija gospođa: „Neka ti dade i dozvolu da me možeš ispovjediti.“

S. Trifonija: „To ni biskup ne može učiniti.“

Starija gospođa: „Kad dođe biskup, ja ću s njim razgovarati. O. biskupe, dajte dozvolu s. Trifoniji da me može ispovjediti.“

O. biskup: „To ja ne mogu učiniti.“

Stara gospođa: „Kakav si ti biskup kad ne možeš zapovjediti č. sestri da me ispovjedi?“

Taj je događaj mons. Francesco Ruppi, biskup biskupije Termoli-Larino ispričao papi sv. Ivanu Pavlu II. i papa se slatko nasmejao.

Kakva su vaša razmišljanja o budućnosti moliško-hrvatskih zajednica?

Kroz svoju dugu povijest te moliško-hrvatske zajednice uspjele su sačuvati svoj povijesni identitet. Nažalost, kroz to dugo povijesno razdoblje one su bile potpuno izolirane i prepuštene samoj sebi. U 20. stoljeću interes i suradnja su porasli, ali ne dovoljno. Zakazale su i državne i crkvene institucije, a na poseban način talijanske državne institucije. Tek 1996. godine talijanske institucije su priznale hrvatsku jezičnu manjinu u Moliseu. To je prekasno jer je demografija učinila i čini svoje. Kad smo dobili nezavisnu hrvatsku državu, naše državne institucije više i intenzivnije su se počele zauzimati za moliške Hrvate. Treba učiniti sve, baš sve da veze Hrvatske s moliškim Hrvatima traju tako dugo dok bude ostao živ i posljednji moliški Hrvat. Svake godine gotovo mjesec dana provodim među moliškim Hrvatima da se vatra na starom kominu ne ugasi.

Što nam želite poručiti za kraj?

Ora et labora. Iako stara, ona je uvijek nova važna poruka. U današnje vrijeme preporuča se cjeloživotno učenje, trajna formacija. Teško se samostalno nositi sa zahtjevima novijeg vremena pa se zato preporučuju timski i multidisciplinarni rad i djelovanje. Sv. Pavao VI., papa, naglašava da današnji čovjek više traži svjedoke nego učitelje. Ne morate biti sveci, ali sigurno trebate biti vjerodostojni. Osim toga moderna sredstva komunikacije daju vam velike mogućnosti, kako na području trajne formacije, tako i na području nove evangelizacije.